

23. Planck, Max. 2003. Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities. https://openaccess.mpg.de/67605/berlin_declaration_engl.pdf

24. Merton, Robert. 1968. *Social Theory and Social Structure*. New York: The Free Press.

25. Open Society Institute. 2001. Budapest Open Access Initiative. <https://www.budapestopenaccessinitiative.org/>

26. Reznik, Semyon&Victor Fet. 2019. The destructive role of Trofim Lysenko in Russian Science. *European Journal of Human Genetics* 27(9): 1324–1325.

27. UN General Assembly. 2013. Science, technology and innovation for development. Resolution adopted by the General Assembly. 68/220, December 20. https://unctad.org/system/files/official-document/ares68d220_en.pdf

28. UN General Assembly. 2015. International Day of Women and Girls in Science. Resolution adopted by the General Assembly. 70/212, December 22. <https://digitallibrary.un.org/record/821065>

O. Kubalskyi

THE PRINCIPLES OF EQUIVALENCE, VERSATILITY, OPENNESS, AND COOPERATION AS BASIC COMPONENTS OF THE DEMOCRATIZATION OF SCIENCE

Introduction. In the minds of socially turbulent global trends, the problems of democratization of all spheres of sustainable life are gaining new relevance and significance. In this context, especially the role played by the nutrition of the democratization of science in its epistemic, procedural, and collective manifestations. The article details the conceptual and theoretical analysis of the basic principles of the democratization of modern science, namely of equanimity, cooperation, diversity and openness. **The aim** of the research is to identify the interrelationship of the principles of equal opportunities, cooperation, diversity, and openness as principles of democratization of science. **Research methodology.** The democratization of science is carried out on the basis of the tradition of the philosophy of pragmatism, in particular, presented in the philosophical methodology developed by John Dewey and Richard Rorty. Of particular importance is the clear correlation of a person's behavior with the principles of activity established by him in accordance with basic values. In the field of science, these are academic values, in particular, the scientist's ethos, which was classically analyzed by the American science theorist Robert Merton. **Research results.** It is said that the democratization of science is based on the principles of equal possibilities, cooperation, versatility, and openness. The principle of equal opportunities is especially important in the context of the security of gender equality and the defense of the other categories of citizens in the face of discrimination, as well as for the security of scientific communication, which is based on the recognition of freedom and equal partnership. **Discussion.** The principle of diversity, orientation towards new ideas and alternative points of dawn, reveals the open space for the new. The principle of openness, which is based on the knowledge of the fact that no one can have a monopoly on the truth, characterizes the right of a free choice of directly scientific results, the approval of critical thought, honesty and publicity of science. **Conclusions.** Freedom to choose the subject of scientific research is the achievement of a free political system, as it is guilty of protecting it for the sake of diversity and creativity. At the same time, the beginnings of the freedom of science achieve the development of science and of innovations.

Keywords: socially turbulent space, democratization of science, equality, diversity, openness, cooperation.

УДК 1:316.77(045)

I. В. Литовченко

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ІНТЕРНЕТУ ЯК СОЦІАЛЬНОГО ІНСТИТУТУ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Національний авіаційний університет;
litwanau@gmail.com, ORCID ID 0000-0002-5054-5653

Анотація. У статті здійснюється соціально-філософський аналіз особливостей становлення, розвитку та функціонування Інтернету як відносно нового соціального інституту, завдяки якому в інформаційному суспільстві реалізуються, задовольняються різноманітні потреби індивідів, соціальних груп, соціальних організацій, спільнот тощо. Особлива увага приділяється аналізу нових можливостей Інтернету, використання ресурсів якого стало невід'ємною частиною різних сфер життєдіяльності людей у суспільстві: соціальної, економічної, культурної, політичної, освітньої, медичної тощо. Автором показано основні ознаки, особливості та функції Інтернету як соціального інституту. Зазначено, що важливими ознаками інституту Інтернету є наявність відповідних норм, правил, зразків і моделей поведінки та комунікації, а також організаційних та управлінських елементів, що забезпечують їхнє дотримання та виконання.

Ключові слова: соціальний інститут, інституціалізація, Інтернет, інформаційне суспільство, інформаційно-комунікаційні технології, комп'ютерна мережа, інформація, комунікація.

Вступ

Важлива роль у соціальній системі суспільства належить соціальним інститутам, що організують та регулюють діяльність людей у різних сферах: соціальній, економічній, політичній, освітній, науковій, культурній тощо. Соціальні інститути виконують необхідні для функціонування та розвитку суспільства функції, зокрема: задоволення фундаментальних соціальних потреб членів суспільства; закріплення, відтворення, розвитку, структурування, систематизації, оптимізації соціальних відносин та взаємодій; формування, розвитку і трансформації соціальних норм, традицій, норм, правил, моделей поведінки тощо; забезпечення комунікації, інтеграції, закріплення соціальних зв'язків та ін.

Система соціальних інститутів виникла в давні часи і сьогодні є досить складною, проте важливою особливістю функціонування та розвитку суспільства. Необхідно зауважити, що соціальні інститути виникали і трансформувалися відповідно до потреб і викликів суспільства, забезпечуючи організацію та регулювання відносин у різних сферах життєдіяльності людей. Сьогодні, в умовах розвитку інформаційного суспільства, ми є активними спостерігачами та акторами становлення і функціонування принципово нового соціального інституту – Інтернету. В нових реаліях сучасності відбувається стрімке проникнення Інтернету практично в усі сфери суспільного життя.

Інтернет являє собою досить складний та багатоаспектний феномен, що потребує цілеспрямованого комплексного вивчення, зокрема за допомогою міждисциплінарного підходу. В означеній роботі дослідження Інтернету як соціального інституту інформаційного суспільства здійснюється на основі соціально-філософського аналізу.

Мета та завдання статті

Метою даної статті є соціально-філософський аналіз особливостей Інтернету як соціального інституту інформаційного суспільства, що забезпечує стійкі форми соціальних відносин та взаємодій як між окремими індивідами, так і всередині соціальних груп, між соціальними організаціями, спільнотами тощо.

Методологія дослідження

Аналіз Інтернету як соціального інституту інформаційного суспільства ґрунтується на засадах комплексного застосування методологічних підходів і методів соціально-філософського дослідження. Основними методологічними засобами дослідження інституційних особливостей Інтернету в умовах розвитку інформаційного суспільства стали соціокультурний і системний підходи в їхній діалектичній єдності. Структурно-функціональний метод дав можливість здійснити цілісний аналіз особливостей Інтернету як соціального інституту, а також його функцій, що задовольняють важливі потреби суспільства під впливом застосування інформаційно-комунікаційних технологій, які сприяють перетворенню у суспільстві. Принцип взаємозв'язку використано для встановлення взаємозв'язку між розвитком комп'ютерних та інформаційно-комунікаційних технологій, можливостей глобальної мережі Інтернет та процесами і змінами, що відбуваються в різних сферах життєдіяльності людей, соціальних зв'язках, відносинах тощо. Теоретичний аналіз Інтернету як соціального інституту в умовах становлення інформаційного суспільства заснований у роботі на принципі єдності історичного й логічного.

Результати

Становлення інформаційного суспільства характеризується глобальною зміною парадигми та стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, глобальної мережі Інтернет, що проникають в усі сфери суспільного життя, а інформація та знання набувають значення основних стратегічних ресурсів. Зауважимо, що протягом останніх десятиліть феномен Інтернету став предметом для численних дискусій та об'єктом досліджень представників широкого спектру соціо-гуманітарних та технічних наук. На початку XXI ст. вже накопичений значний об'єм теоретико-прикладних досліджень, що дозволяють зрозуміти особливості функціонування і впливу Інтернету на життєдіяльність суспільства загалом та на соціальні інститути зокрема. Так, на особливу увагу в осмисленні нової інформаційної реальності заслуговують наукові праці Д. Белла, М. Кастельса, Е. Тоффлера, А. Турена та ін., в яких характеризуються особливості сучасного суспільства, визначається й аналізується роль інформаційно-комунікаційних технологій в якісно нових умовах

життєдіяльності людей. Становлення і розвиток глобальної культури на основі застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у глобальному вимірі стали об'єктом наукових досліджень Ж. Бодрійяра, Д. Нейсбіта, Ф. Фукуями тощо.

Актуальними у вивченні особливостей інституціоналізації Інтернету є наукові розробки П. Бурдьє, Б. Латура, Г. Блумера, Дж. Ло, Г. Гарфінкеля, І. Гофмана, в яких дослідники показують сутність соціального, де віртуальність, мова, комунікація, повсякденність взаємодіють за допомогою мереж (Кирицький 2017, 5).

Дослідженням особливостей інформаційного суспільства, можливостей інформаційно-комунікаційних технологій, ролі Інтернету у вітчизняній філософській думці присвячені наукові пошуки О. Антіпової, Л. Дротянка, О. Кирицького, В. Ляха, В. Онопрієнка, С. Орденова, Т. Поди, І. Скиби та багатьох інших дослідників.

Проте у значній кількості наукових досліджень різних галузей наукового знання, що присвячені всебічному вивченню Інтернету та його ролі і значенню у соціальних процесах суспільства, процеси інституціоналізації Інтернету практично залишаються поза увагою науковців, що обумовлює соціально-філософський аналіз означеного явища у науковій думці.

Обговорення

Сучасне суспільство характеризується стрімким і всеохоплюючим розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та Інтернету, що обумовлює появу нових форм та засобів соціальної діяльності, соціальної взаємодії та комунікації. Міжнародна, глобальна комп'ютерна мережа Інтернет стала новим потужним не тільки різновидом засобів масової інформації, а й соціальним інститутом. В епоху швидкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій глобальна міжнародна комп'ютерна мережа формує середовище для здійснення економічних операцій, політичної взаємодії, освітньої діяльності, широкого спектру соціальних та міжкультурних комунікацій, організації дозвілля, релігійних дій, туристичних подорожей тощо. За порівняно короткий проміжок часу Інтернет із спеціалізованої комп'ютерної мережі перетворюється на потужний соціальний інститут, важливими функціями якого є задоволення потреб людей, соціальних груп, спільнот, суспільства загалом у комунікації, отриманні інформації, формуванні та розвитку соціальних зв'язків і відносин, освіті, дозвіллі, розвагах тощо. У даному контексті Інтернет можна охарактеризувати як культурно-комунікативний соціальний інститут, що має свою відповідну внутрішню організацію та виконує важливі функції в загальній соціальній системі суспільства, задовольняючи важливі потреби людей.

Як соціальний інститут інформаційного суспільства Інтернет виконує важливу роль посередника, транслятора економічних, політичних, соціальних, культурних, релігійних норм, ціннісних орієнтацій, моделей поведінки, що здійснює вплив на формування відповідних світоглядних орієнтирів,

переконань та відповідної поведінки у представників різних соціальних груп. Між учасниками Інтернет-комунікації формуються відповідні соціальні зв'язки та взаємовідносини.

Зростання інформаційно-комунікаційних можливостей Інтернету як соціального інституту створив передумови формування у віртуальному просторі специфічних груп користувачів, об'єднаних певними спільними інтересами та потребами, що отримали сьогодні назву «інтернет-спільноти» та виступають новим видом соціальності, в якій присутні соціальні норми, правила, соціальні ролі, моделі поведінки, особливості комунікації та взаємодії тощо. Взаємодія в Інтернет-мережі обумовила появу і активний розвиток низки різноманітних «віртуальних світів», суб'єктами яких є реальні та віртуальні індивіди, групи та спільноти.

У даному контексті головним чинником комунікативних змін та можливостей стає глобальність. Форми і типи комунікації є практично загальнодоступними глобальними цифровими ресурсами, завдяки яким фактично будь-яка людина планети, незалежно від території перебування та рівня життя, має можливість стати користувачем глобальної мережі Інтернет. У результаті виникає ситуація, коли в межах інтерактивної комунікації, взаємодії в мережі зустрічаються представники різноманітних соціальних груп, де стираються соціальні та демографічні кордони – люди різних професій, релігій, віку, статусу, країн мають можливість спілкуватися та взаємодіяти між собою. А. Л. Дротянко справедливо зауважує, що в сучасному інформаційному просторі «руйнуються усталені зв'язки, етичні, релігійні, політичні і т.п. ідентичності» (Дротянко 2011, 5). Тобто розміщені у мережі Інтернет платформи, сайти, форуми, соціальні мережі, різноманітні інтерактивні майданчики тощо формують нову систему комунікації, взаємовідносин та взаємодій у віртуальному світі, який охоплює практично весь реальний світ людей, а також різні види і галузі людської взаємодії, соціальні групи і спільноти, що, в свою чергу, обумовлює появу й поширення розроблених у мережі нового типу світогляду, переконань, норм, правил, законів, цінностей, потреб та способів їхнього задоволення.

У даному контексті прослідковуються ознаки інституціалізації, що передбачають процес визначення, формування і закріплення певних соціальних норм, правил, статусів і ролей, а також оформлення їх у систему, функціонування якої передбачає задоволення відповідних потреб користувачів мережі Інтернет. Важливо зауважити, що саме ці аспекти процесу інституціалізації – становлення соціальних інститутів простежуються у наукових поглядах низки представників світової та вітчизняної наукової думки. Так, у працях відомого представника інституціалізму Д. Нортона соціальні інститути визначаються як правила і норми поведінки, що структурують повторювані взаємодії між індивідами, а також, як механізми, що забезпечують виконання цих правил (Норт 2000, 11-12). У дослідженнях представника структурного функціоналізму Т. Парсонса зазначається, що

соціальні інститути являють собою нормативні моделі, завданням яких є визначення того, що в даному суспільстві вважається належним, прийнятним, законним або очікуваним у дії та соціальних взаємовідносинах (Парсонс 1966, 800). На думку видатних представників української наукової спільноти Є. Головаха та Н. Паніної, важливими аспектами процесу інституціалізації є становлення і прийняття суспільством нових соціальних правил, законів, норм, традицій та ритуалів, створення організаційних структур, які відповідають за відтворення і дотримання цих правил, формування ставлення індивідів, соціальних груп, спільнот тощо до соціальних правил і організованих структур, що віддзеркалює погодженість людей із цим інституціональним порядком (Головаха 2001, 6). Досліджуючи особливості інституціалізації, Н. Черниш зазначає, що процес становлення соціального інституту передбачає заміну спонтанної та експериментальної поведінки індивідів передбачуваною поведінкою, яка очікується, моделюється, регулюється завдяки визначенню і закріпленню соціальних норм, правил, статусів і ролей, а також приведенню їх у систему, що здатна функціонувати, задовольняючи відповідні соціальні потреби у суспільстві (Черниш 2003, 466). В умовах інформатизації світового соціуму, як справедливо зауважує С. Орденів, змінюються не лише суспільні уявлення, цінності і норми, а й певні погляди та почуття, що обумовлює трансформацію суспільної свідомості (Орденів 2017, 59). Сьогодні в Інтернеті ми спостерігаємо формування і відтворення власної Інтернет-культури, ієрархії цінностей, системи символів, нової своєрідної мови тощо. Тобто в межах Інтернет-середовища відбувається активне конструювання нової особливої соціальної реальності.

На основі зазначеного вище, можемо прослідкувати, що Інтернет як соціальний інститут інформаційного суспільства виконує важливу роль у формуванні і впровадженні в індивідуальну та суспільну свідомість певних переконань, зразків, норм, моделей поведінки в мережі, що використовуються для опису та розуміння регулярних і довготривалих соціальних практик користувачів. Цей соціальний інститут стає важливим компонентом інституційної структури сучасного суспільства, що інтегрує, регулює та координує багатоманітні індивідуальних дій людей, упорядковує соціальні відносини та зв'язки у соціальних мережах, віртуальних спільнотах, інтерактивних платформах та всій глобальній мережі.

Специфіка Інтернету як соціального інституту визначається тим, що він не лише взаємодіє з іншими соціальними інститутами, а й здійснює значний вплив на традиційні соціальні інститути (зокрема освіту, культуру, політику, економіку, засоби масової інформації, дозвілля тощо), трансформуючи їхній зміст, форми, функції та ін. Інтернет-середовище обумовлює нові соціальні практики індивідів та соціальні процеси у суспільстві, впливає на долання мовних, статусних та інших бар'єрів, дає можливість виходу за межі національних кордонів культури тощо. В інформаційному суспільстві завдяки сучасним інформаційно-комунікаційним технологіям,

мережі Інтернет людина отримує можливість всебічного розвитку та особистісного становлення.

В інформаційному суспільстві глобальна мережа Інтернет як соціальний інститут виконує важливі функції: отримання та поширення інформації серед індивідів, соціальних груп, спільнот, організацій, держав тощо; ефективного, функціонального способу соціальної комунікації, що стирає просторові та часові кордони; засобу змін і реструктуризації суспільства та основних сфер його життєдіяльності; систематичного залучення і, відповідно, зростання кількості користувачів, що обумовлює розвиток різноманітних мережевих спільнот, зокрема тих, що виходять за межі територіальних та часових обмежень; інфраструктурного каналу сучасного суспільства, що використовується для обміну інформацією, формування та розвитку соціальних відносин і взаємодій між різними індивідами, соціальними організаціями, органами влади, бізнес-структурами, освітніми, науковими, культурними, релігійними об'єднаннями та іншими інституціями тощо (Литовченко 2022, 46). З-поміж широкого спектру функцій Інтернету як соціального інституту окремим блоком можна виокремити його соціальні функції, серед яких можна виділити інформаційно-комунікаційну, оціночну функції, функції соціалізації, саморозвитку, самопрезентації та самовираження, зняття психологічної та емоційної напруги тощо.

Висновки

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій сприяв появі, поширенню і проникненню практично в усі сфери життєдіяльності людей всесвітньої глобальної мережі Інтернет, стрімка еволюція якого обумовила суттєві зміни у структурі, формах та функціях соціальних інститутів. Своєю появою Інтернет фактично знаменував формування нового соціального інституту, що задовольняє актуальні потреби членів інформаційного суспільства в комунікації, інформації, взаємодії тощо, а також упорядковує та регулює соціальні практики у різних сферах життєдіяльності людей.

Становлення Інтернету як соціального інституту відбувається досить швидкими темпами та сприяє трансформації системи соціальних зв'язків і відносин, розвитку та впровадженню нових соціальних норм, правил, цінностей, переконань, моделей поведінки тощо. Сьогодні Інтернет має всі ознаки соціального інституту, що виконує важливі функції, задовольняючи актуальні потреби членів інформаційного суспільства. Завдяки Інтернету відбувається об'єднання світового соціокультурного та економічного просторів, всієї світової спільноти, що потребує подальшого соціально-філософського осмислення.

Список літератури

I. Lytovchenko

SOCIAL AND PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF THE INTERNET AS A SOCIAL INSTITUTION IN CONDITIONS OF INFORMATION SOCIETY DEVELOPMENT

Introduction. In conditions of the information society development we are active observers and actors of the establishment and functioning of a fundamentally new social institution – the Internet. **The aim** of this article is the socio-philosophical analysis of the Internet peculiarities as a social institution of information society. **Research methods** are sociocultural and systematic approaches in their dialectical unity, as well as structural-functional method, principles of interrelations and unity of historical and logical cognition. **Research results.** The scientific works of D. Bell, J. Baudrillard, M. Castells, J. Naisbitt, A. Toffler, A. Turen, F. Fukuyama, etc. deserve special attention in the comprehension of the new information reality. The scientific developments of P. Bourdieu, B. Latour, H. Blumer, J. Law, H. Garfinkel, E. Goffman are actual in studying peculiarities of Internet institutionalization. Scientific searches of A. Antypova,

1. Parsons T. *The Structure of Social Action* (1937). Toronto, Ontario: Collier-Macmillan Canada, Ltd., Fourth Printing March. 1966. 817 p.

2. Головаха Є. І., Паніна Н. В. Пострадянська деінституціоналізація і становлення нових соціальних інститутів в українському суспільстві. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2001. № 4. С. 5-22.

3. Дротянко Л. Г. Інформаційний простір і діалог культур в інтер'єрі XXI століття. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія :Філософія. Культурологія: зб. наук. праць*. Вип. 1 (13). К.: НАУ. 2011. С. 5-8.

4. Кирницький О. В. Віртуальний вимір соціального конструювання : автореф. дис. ... канд. філос. наук. : 09.00.03. М-во освіти і науки України, Запорізький нац. ун-т. Запоріжжя, 2017. 16 с.

5. Литовченко І. В. Особливості інституціоналізації Інтернету в контексті міжцивілізаційних відносин. *Міжцивілізаційні виклики та соціальна відповідальність людства в умовах глобалізації : збірник наукових праць*. Київ: НАУ, 2022. С. 44-46.

6. Норт Даглас. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки; пер. з англ. І. Дзюб. К.: Основи, 2000. 198 с.

7. Орденів С. С. Медіалізація суспільної правосвідомості в інформаційну добу. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія : Філософія. Культурологія : зб. наук. праць*. Вип. 2 (26). К.: НАУ, 2017. С. 59-66.

8. Черниш Н. Й. Соціологія : курс лекцій. Львів : Кальварія, 2003. 540 с.

References

1. Parsons, Talcott. 1966. *The Structure of Social Action* (1937). Toronto, Ontario: Collier-Macmillan Canada, Ltd., Fourth Printing March.

2. Holovakha, Yevhen and Nataliia Panina. 2001. "Postradianska deinstytutsionalizatsiia i stanovlennia novykh sotsialnykh instytutiv v ukrainskomu suspilstvi" ["Post-Soviet deinstitutionalization and the formation of new social institutions in Ukrainian society"]. *Sotsiologhiia: teoriia, metody, marketingh, Sociology: theory, methods, marketing* 4: 5-22.

3. Drotianko, Liubov. 2011. "Informatsiinyi prostir i dialoh kultur v interieri XXI stolittia" ["Information space and dialogue of cultures in the interior of the XXI century"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Serii: Filosofii. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Cultural Studies* 1 (13): 5-8.

4. Kyrmyskyi, Oleh. V. 2017. "Virtualnyi vymir sotsialnoho konstruiuvannia" ["Virtual dimension of social construction"]. Extended abstract of PhD diss, Institute of Philosophy named after H.S. Skovoroda.

5. Lytovchenko, I. V. 2022. "Osoblyvosti instytutsionalizatsii Internetu v konteksti mizhtsyvilizatsiinykh vidnosyn" ["Peculiarities of the institutionalization of the Internet in the context of intercivilizational relations"]. *Mizhtsyvilizatsiini vyklyky ta sotsialna vidpovidalnist ludstva v umovakh hlobalizatsii, Intercivilizational challenges and social responsibility of humanity in the conditions of globalization*: 44-46.

6. Nort, Dahlas. 2000. *Instytutsii, instytutsiina zmina ta funktsionuvannia ekonomiky [Institutions, institutional change and the economy]*, translated by I. Dziub. Kyiv: Osnovy.

7. Ordenov, Serhii. 2017. "Medializatsiia suspilnoi pravovsvidomosti v informatsiinu dobu" ["Mediatization of public legal consciousness in the information age"]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Serii: Filosofii. Kulturolohiia, Proceedings of the National Aviation University. Series: Philosophy. Cultural Studies* 2(26): 59-66.

8. Chernysh, Nataliia. 2003. *Sotsiologhiia, Sociology*. Lviv: Kaljvarija.

L. Drotianko, S. Ischuk, O. Kirnytskyi, V. Lyah, V. Onoprienko, S. Ordenov, T. Poda, I. Skyba and others are devoted to the information society peculiarities, possibilities of information and communication technologies, role of the Internet in the domestic philosophical opinion. **Discussion.** As a social institution the Internet plays a role as an intermediary, translator of economic, political, social, cultural, religious norms, values, behavior models of different social groups. This social institution is becoming an important component of the institutional modern society structure, which integrates, regulates and coordinates the variety of individual human actions, regulates social relations and connections in social networks, virtual communities, interactive platforms and the entire global network in particular. The Internet has a significant influence on traditional social institutions, transforming their content, forms, functions and others. **Conclusions.** The development of information and communication technologies has contributed to the emergence, spread and penetration of the global Internet in all human life spheres. The rapid evolution of the Internet has caused significant changes in the structure, forms and functions of social institutions. In fact, Internet became a new social institution, which meets the urgent needs of information society members in communication, information, interaction, etc., and also organizes and regulates different social practices. The development of the Internet as a social institution is proceeding at a rather fast pace and contributes to the transformation of the system of social connections and relations, development and implementation of new social norms, rules, values, beliefs, behavior models, etc. Today the Internet has all the features of the social institution, which performs important functions, meeting the actual needs of information society members.

Keywords: social institution, institutionalization, Internet, information society, information and communication technologies, computer network, information, communication.

УДК 304.442:141.7(045)

Л. І. Мокляк

ЛЮДЯНІСТЬ ЯК СВИТОГЛЯДНИЙ ПРИНЦИП СОЦІАЛЬНОГО ПРОЄКТУВАННЯ В ДОБУ СУЧАСНИХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Національний авіаційний університет
e-mail: kaljalja1947@gmail.com

Анотація. Мета статті полягає в спробі проаналізувати та визначити чинники й соціально-культурні механізми, які в сучасній агресивній дійсності, породженій війною, сприяють зберіганню, культивуванню, активному прояву одного із засадничих принципів моральності – людяності. Виявляються найбільш актуальні духовно-моральні форми соціальних зв'язків, через які людяність проявляє і маніфестує себе в людській спільноті і здатна бути дієвим культурно-цивілізаційним засобом єднання соціуму у протистоянні сучасному варварству. Під цим кутом досліджується спроможність і налаштованість такої сфери соціального управління, як соціальне проектування, яке свою мету визначає як сприяння модернізації, підтриманню в суспільстві не тільки матеріальної сфери, а й духовної. Теоретичним підґрунтям дослідження стали роботи вітчизняних дослідників у галузі філософської антропології, соціальної філософії, етики, філософії культури, соціології, психології. Здійснений аналіз показує, що у соціумі, в якому засадничі інститути управління, аналізу, прогнозування соціальними процесами закладають у свою проектну діяльність морально-етичні параметри людяності гарантовано знаходять оптимальні рішення соціальних проблем, реально сприяють гармонізації соціальних відносин.

Ключові слова: цивілізація, світогляд, соціальний проєкт, людяність, відповідальність, консолідація, толерантність, солідарність, милосердя.

Вступ

Спираючись на свій тисячолітній суперечливий досвід, сповнений спроб і сподівань, помилок і досягнень, поразок і перемог, цивілізоване людство з надією вступало в третє тисячоліття. Надія підживлювалася швидкими і небаченими досі досягненнями науки і техніки, медицини й біотехнологій, інформаційних технологій, розвитком транспорту та будівництва. Позитивні сподівання покладалися на спроможність людської спільноти визначати і шукати рішення для подолання негативних глобальних проблем буття сучасної цивілізації, таких як поглиблення прірви між розвиненими країнами та рештою світу, вирішення екологічних проблем, подолання бідності, спроможності подолати продовольчу кризу, зняття напруги в міжцивілізаційних стосунках. Соціальні проєкти, програми, наукові дослідження сучасної соціальної реальності спрямовувались на вироблення науково узгоджених й обґрунтованих заходів вирішення цих проблем. Але ХХ століття нагадало про себе 24 лютого 2022 року. Ця дата набула сакрального сенсу не тільки на мапі хронологічного календаря, але й позначилася на ментальному полі

існування сучасної глобальної цивілізації. Варварські, руйнівні, антигуманні, ірраціональні сили тієї вальпургієвої ночі під грохот ракетних обстрілів, скреготіння танків, бронетехніки, гелікоптерів, стрекотання кулеметних черг сповістили цивілізований світ, що над людським родом знову піднялася темна хмара варварського світу з найбільш жахливим і трагічнішим її рудиментом – війною. Людяність опинилася над безоднею зла.

Пророчими опинилися слова переднього слова редактора часопису «Філософська думка», висловлені ще у 2015 році при обговоренні фундаментальної праці академіка НАН України М. Поповича «Червоне століття»: «Спадщина ХХ століття нависає на столітті ХХІ. І це спадщина кровотечна. Світ і досі не позбувся наслідків новітнього агресивного язичництва, парадоксально поєданого зі здобутками не обмеженого мораллю емансипованого розуму. Індустриалізація брехні, що нею були позначені тоталітарні експерименти у СРСР, Третьюму райху, Китаї та Комбоджі, набула небачених масштабів... Всі хтонічні сили минулого раптово вийшли на поверхню суспільного життя. Це з усією очевидністю засвідчує новітній російський імперіалізм, що увібрав